

ET STÆRKERE VIDENSGRUNDLAG FOR POLITIKUDVIKLING

Tre undersøgelser om samspillet mellem forskning og politikudvikling

Dronning Marys Center lancerer i samarbejde med David Budtz Pedersen tre undersøgelser, der stiller skarpt på inddragelse og brug af forskning i politikudvikling.

Undersøgelserne tager afsæt i et fælles udgangspunkt:
Hvordan sikres et stærkt vidensgrundlag for politiske beslutninger i en tid med voksende kompleksitet og stigende krav til samfundets problemløsning?

Dette resumé sammenfatter de vigtigste indsigter fra undersøgelserne.

DE TRE UNDERSØGELSER

1. Interviewundersøgelse blandt 24 embedspersoner om ministeriernes brug af forskning til at udvikle politik.
2. En kortlægning af forskeres repræsentation i statens råd og udvalg fra 2022 til 2024.
3. Et inspirationskatalog med fem udenlandske eksempler på, hvordan videnskabelig rådgivning kan styrke politikudvikling.

Undersøgelserne bag resuméet er udarbejdet af Thor Blond, Maja Ejrnæs, Sarah Steinitz, Markus Roerup Rom, Julie Nielsen de Neergaard og Maya Dyval Bayraktar fra Dronning Marys Center og David Budtz Pedersen fra Aalborg Universitet.

Undersøgelserne er muliggjort med støtte af Realdania.

September 2026

OM DRONNING MARYS CENTER

Centret arbejder for at gøre human- og samfundsvidenskabelig forskning til en ressource i løsningen af samfundsproblemer.

Vi bygger bro mellem forskningsmiljøer og de aktører, der står midt i samfundets komplekse udfordringer – i den offentlige sektor, civilsamfundet og erhvervslivet.

Gennem partnerskaber mellem forskning og praksis samskaber vi viden, der fremmer innovation og samfundsudvikling.

Bag centret står det humanistiske, samfundsvidenskabelige, teologiske og juridiske fakultet ved Københavns Universitet.

Centret samarbejder tæt med H.M. Dronning Mary, der også sidder i centrets Advisory Committee.

FORSKNINGENS ROLLE I DET POLITISKE MASKINRUM

Embedsfolk beretter om praksis, behov og udfordringer i ministeriernes brug af forskningsviden

Undersøgelsen bygger på interviews med 24 erfarne embedspersoner fra seks ministerier, inklusiv tre styrelser, og giver et unikt indblik i embedsværkets arbejdsbetingelser og tilgange til viden.

FAGLIGHED UNDER PRES

Ændrede beslutningskæder og hjemtag af vidensopgaver har forskudt det faglige ansvar i ministerierne. Embedspersonerne oplever, at det faglige arbejde i dag er tættere koblet til den politiske proces end tidligere. Samtidig oplever embedsværket et tab af ressortfaglig kapacitet i form af færre ansatte specialister og begrænset adgang til ekstern ekspertise. Udviklingen skærper behovet for ledelsesmæssig stillingtagen til, hvordan ministerierne løfter det faglige niveau, herunder hvordan der opnås balance mellem intern faglighed og ekstern viden.

POLITIKUDVIKLING KRÆVER VIDEN OG RÅDGIVNING

Embedsfolk finder det vanskeligt at inddrage forskning systematisk under højt arbejdstempo, pres på ressourcerne og øget centralisering. I fraværet af faste procedurer for faglig kvalitetssikring bliver forskningsinddragelse overladt til timing, relationer og sagens kontekst. Når forskning inddrages mere systematisk, opleves det ofte som berigende. Embedsværket er åbne for nye virkemidler, der kan styrke brugen af forskning med øje for de krav til tempo, fortrolighed og handlekraft, som præger nutidens politikudvikling.

“Nu har jeg været en del år i centraladministrationen. Den væsentligste forandring, der er sket, er, at ministeriet som sådan ikke er en politikudviklende kraft (...) Strategisk faglighed er nærmest klemmt ud af systemet.”

“Hvis jeg skal være helt ærlig, synes jeg, at vi er for usystematiske i forhold til den måde, hvorpå vi bruger andre forskningsinstitutioner (...) Det bliver lidt ad hoc-baseret, og det synes jeg faktisk er en skam.”

KOBLINGERNE MELLEM FORSKNING OG POLITIK SKAL STYRKES

Embedsværket efterspørger bedre overblik over relevant forskning, stærkere samarbejder med forskningsmiljøer og mere anvendelige former for vidensdeling. Ambitionerne er til stede, men rapporten viser samtidig, at strategi og praksis er mangelfuld og kræver fornyet opmærksomhed. Det peger på behovet for nye grænseflader, kompetencer og formater for udveksling af viden.

FORSKNINGEN INDGÅR I ET MERE KONKURRENCEPRÆGET VIDENSLANDSKAB

Interesseorganisationer, tænketanke og andre analyseaktører fylder mere i videnslandskabet end tidligere og anses som bedre til at tale ind i den politiske kontekst. Embedsværket fremhæver forskningens særlige kvalitet, men efterspørger samtidig forskere og institutioner, der i højere grad engagerer sig i policy-områder og hjælper med at kontekstualisere viden. Undersøgelsen peger på, at forskning i højere grad forventes at indgå som en aktiv medspiller i arbejdet med at kvalificere beslutninger.

TILLID OG INSTITUTIONELLE RELATIONER FREMMER FAGLIGHED

Undersøgelsen viser, at tillid, relationer og netværksbaseret brobygning driver forskningsinddragelse og gensidig udveksling. Embedsfolk sætter pris på fortrolighed og lettilgængelig sparring i en travl hverdag. Dog er adgangen til forskningsbaseret rådgivning ujævnt fordelt mellem ministerier. Det peger på et behov for at styrke koblingen til forskningsmiljøer blandt ministerier uden institutionaliserede ordninger som myndighedsbetjening.

POTENTIALE FOR TVÆRFAGLIGT SAMARBEJDE

Inddragelse af forskningsviden følger ministeriernes ressort- og beslutningsstruktur, hvilket indebærer et hierarki i, hvilke fagligheder og vidensformer der typisk får gennemslag. Konsekvensen er, at viden afsøges inden for et relativt afgrænset fagligt felt, og at problemstillinger belyses og håndteres mere ensidigt, end deres karakter tilsiger. Undersøgelsen viser tegn på, at ministerier har fokus på at arbejde mere tværgående, men at der fortsat er et betydeligt udviklingspotentiale.

“På miljø- og klimaområdet er der ekstremt mange aktører som virksomheder og interesseorganisationer (...), som har en aura af at være faglige eller videnskabelige organisationer. (...) Når fagsøjlerne i ministeriet henter viden, så er det gennem myndighedsbetjening. Men dem, der ligesom er med til at skabe den offentlige dialog og den politiske debat, det er i vid udstrækning de her lobbyorganisationer.”

FORSKERE I STATENS RÅD OG UDVALG

Ny kortlægning giver indblik i ministeriernes brug af forskningsbaseret rådgivning

Med afsæt i ministeriernes egne data har Dronning Marys Center kortlagt forskeres repræsentation i statens råd og udvalg i perioden 2022-2024. Analysen giver det første overblik over, hvilke eksperter ministerierne trak på under den daværende regering.

MINISTERIER BRUGER FORSKNINGSBASERET RÅDGIVNING FORSKELLIGT

Der er store forskelle mellem ministerier i inddragelsen af forskere gennem råd og udvalg. Nogle ministerier har omfattende repræsentation af forskere, mens andre kun i begrænset omfang inddrager forskningsbaseret ekspertise ad denne vej.

DE STORE UNIVERSITETER STÅR STÆRKT I STATENS RÅD OG UDVALG

De fleste forskere i råd og udvalg kommer fra universiteterne (59 % af forskerposterne), særligt KU og AU. Begge er overrepræsenterede i forhold til deres størrelse, mens særligt DTU fylder mindre end forventet.

SAMFUNDSDVIDENSKAB FYLDER MEST BLANDT FAGLIGHEDERNE

Samfundsvidenskab er det mest repræsenterede hovedfag i statens råd og udvalg (35 % af forskerposterne blandt universiteterne). Samtidigt er sundhedsvidenskab og tekniske videnskaber underrepræsenterede.

JURA OG ØKONOMI UDGØR EN SÆRLIG EKSPERTISE

Inden for samfundsvidenskaberne er det især jura og økonomi, der fylder. Faktisk tegner fagområdet jura sig for flere poster end de tekniske videnskaber tilsammen. Det samme gælder økonomi.

KØNSBALANCEN AFSPEJLER FORSKNINGSSYSTEMET – MEN IKKE OVERALT

Forskerrepræsentationen består af 61 % mænd og 39 % kvinder, hvilket svarer til kønsbalancen blandt universitetsforskere på seniorniveau. Ved enkelte ministerier ses dog betydelige skævheder, fx i Indenrigs- og Sundhedsministeriet (82 % mænd).

EN MINDRE GRUPPE FORSKERE ER STÆRKT POSITIONERET

En mindre gruppe forskere går igen på tværs af ministerier og rådgivende organer. Det er typisk mandlige forskningsledere med økonomisk, juridisk eller naturvidenskabelig baggrund.

FREMTIDEN FOR VIDENSKABELIG RÅDGIVNING

Fem internationale cases på mekanismer for videnskabelig rådgivning med relevans for en dansk kontekst

I inspirationskataloget fremhæves forskelligartede strategier for videnskabelig rådgivning med henblik på at inspirere udviklingen i Danmark (se case-oversigt på næste side). De fem cases diskuteres ud fra spørgsmål om åbenhed over for fortrolighed, uafhængighed over for nærhed, behovsrevet rådgivning over for uopfordret rådgivning, og hurtig respons over for grundig kvalitetssikring.

ÅBENHED OG TRANSPARENS OVER FOR FORTROLIGE UDVEKSLINGSRUM

Flere internationale mekanismer søger at fremme legitimitet og impact gennem åbenhed. Det ses ved offentliggørelse af publikationer og gennemsigtige retningslinjer for rådgivningsprocessen. Til sammenligning ses andre eksempler på mekanismer, hvor fortrolige rum fremmer konstruktiv udveksling, som værdsættes af både beslutningstagere og forskere.

UAFHÆNGIGHED OVER FOR NÆRHED TIL POLICY-KONTEKSTEN

Mens nærhed til policy-konteksten kan sikre relevans i videnskabelig rådgivning, kan uklar grænsedragning kompromittere uvildigheden. Undersøgelsen viser en generel opmærksomhed på at balancere nærhed med uafhængighed og flere gode eksempler på, at de to forhold kan sameksistere, bl.a. ved at sikre armslængde gennem lovgivning eller professionel brobygning.

BEHOVSDREVET RÅDGIVNING OVER FOR UOPFORDRET RÅDGIVNING

Samtlige internationale cases er behovsdrivne i den forstand, at rådgivning tager afsæt i forespørgsler fra beslutningstagere. Mens nogle mekanismer kun tager afsæt i policy-opdrag, muliggør andre uopfordret rådgivning, som bidrager med nuancer og strategisk fremsyn i en travl politisk hverdag.

HURTIG OG AGIL RESPONS OVER FOR GRUNDIGHED OG KVALITETSSIKRING

Videnskabelig rådgivning beror på en afvejning mellem hurtighed og grundighed, og det vurderes, at der er behov for begge dele i et rådgivningslandskab. Strategier til hurtig mobilisering er fx AI-understøttet vidensoverblik eller ekspertmøder, mens fagfællebedømmelse er en udbredt tilgang til kvalitetssikring.

Case 1: Scientific Advice Mechanism (SAM) i EU-kommissionen

Kort fortalt	Udvalgte strategier
Et samarbejde mellem et videnskabeligt råd, et konsortium af akademier og et sekretariat. Rådgivningen bygger på skriftlige policy-opdrag og evidensrapporter.	• Formalisering og kvalitetssikring: Transparens og kvalitet sikres gennem formelle retningslinjer og høje videnskabelige standarder for evidensrapporter. • Sekretariatsunderstøttelse: Sekretariatet spiller en afgørende rolle ved at sikre policy-relevans og agere brobygger, pennefører og igangsættende facilitator.

Case 2: The Netherlands Scientific Council for Government Policy (WRR) i Holland

Kort fortalt	Udvalgte strategier
Uafhængig enhed i Statsministeriet, som yder strategisk rådgivning. Enheden syntetiserer viden inden for tematiske fokusområder i rådgivningsrapporter.	• Juridisk lovgivningsmandat: Organet har et lovfæstet mandat til uvildig rådgivning, og regeringen er forpligtet på at respondere skriftligt. • Ressourcer til strategisk fremsyn: Et statsfinansieret organ med 20 videnskabelige medarbejdere, som fokuserer på tværsektorielle problemfelter.

Case 3: The Finnish Academy of Science and Letters – Science and Policy i Finland

Kort fortalt	Udvalgte strategier
Et team i det finske videnskabelige akademi uden formelt rådgivningsmandat, men med et tæt myndighedssamarbejde og stor troværdighed i forskningsmiljøer.	• Science Sparring: En metode til interaktiv hypotesetestning gennem faciliterede 'dialogsessioner', hvor forskere stresstester skriftlige policy-udkast. • AI-genereret syntese: Pilottest af AI-understøttet rådgivning, herunder løbende opdatering af videnssyntese, hvor forskere agerer validerende eksperter.

Case 4: The Wales Centre for Public Policy (WCPP), Cardiff Universitet i Wales

Kort fortalt	Udvalgte strategier
Et universitetscenter inspireret af What Works-centre, som yder behovsdrevet rådgivning for regeringen og afsætter ressourcer til videnskabelige metastudier.	• Delt finansieringsmodel: Medejerskab fremmes ved delt finansiering mellem regeringsdepartementer, et forskningsråd og strategiske universitetsmidler. • Behovsdrevet rådgivning: Centret responderer på policy-behov i tæt kontakt med embedsværket, hvor embedsfolk agerer bindeled til ministre.

Case 5: The Centre for Science and Policy (CSaP), Cambridge Universitet i England

Kort fortalt	Udvalgte strategier
Et universitetscenter, som tilbyder netværksbaseret rådgivning og kompetenceudvikling som supplement til andre mekanismer, herunder Fellowship-programmer.	• Individbaseret rådgivning og 1:1 ekspertmøder: Skræddersyet rådgivning i eksklusive netværk. Beslutningstagere møder førende forskere på tomandshånd, hvilket muliggør fortrolig udveksling og nye relationer, som ellers ikke ville være opstået. Formaterne er tilpasset en travl hverdag.

KØBENHAVNS UNIVERSITET
DRONNING MARYS CENTER